

ULUSLARARASI TARIM POLİTİKASI VE TARIM DİPLOMASİSİ

**Uluslararası Tarım Krizleri, Fırsatlar ve
Yeni Düzen Arayışları**

Y. İlker Salar

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

ULUSLARARASI TARIM POLİTİKASI VE TARIM DİPLOMASİSİ **Uluslararası Tarım Krizleri, Fırsatlar ve Yeni Düzen Arayışları**

Yazar: Y. İlker Salar

Editör: Murat Gülsağan

Kapak Tasarımı ve Dizgi: İrem Nur Acar

Kapak Fotoğrafı: The New York Public Library

<https://digitalcollections.nypl.org/items/39e68720-c6cb-012f-0a40-58d385a7bc34>

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

Şubat 2026, Ankara

ISBN No: 978-625-6586-50-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.

İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58

Ostim Yenimahalle/Ankara

Sertifika No: 47479

Dağıtım: Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Instagram: [kitabevisiyasal](#)

X: [kitabevisiyasal](#)

ULUSLARARASI TARIM POLİTİKASI VE TARIM DİPLOMASİSİ

**Uluslararası Tarım Krizleri, Fırsatlar ve
Yeni Düzen Arayışları**

Korkut Kıvanç SALAR'a babasının hediyesidir...

ÖZGEÇMİŞ

Ankara'da 1976 yılında doğan Y. İlker SALAR, Mülkiye'de İktisat bölümünde lisans, ODTÜ'de Avrupa Çalışmaları alanında yüksek lisans eğitimi sonrasında kariyerine Tarım ve Orman Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde başlamış, bakanlığın birçok biriminde 20 yılı aşkın bir süre uluslararası iş ve işlemlerin yürütülmesi ile ilgili görevler yürütmüştür.

Son olarak İsviçre/Cenevre'de Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği'nde Tarım Müşaviri olarak 4 yıl diplomatik görev yürüten Sn. Salar, bu süreçte DTÖ Tarım Müzakereleri alanında çalışmıştır.

Sn. Salar, bahse konu diplomatik görev çerçevesinde Türkiye'nin DTÖ'de Tarım Müzakerelerinin yürütüldüğü platformunun başkanlığını elde etmesi sürecinde yer almış ve başkanlığın kazanılması sonrasında yaklaşık 3 yıl boyunca söz konusu görevi yürüten Sayın Büyükelçimiz (E) Alparslan ACARSOY ile birlikte birçok uluslararası tartışma, görüşme ve anlaşma müzakerelerini tecrübe etmiştir.

TEŞEKKÜRLER

Başta ailem olmak üzere, bugünkü zihin yapımın şekillenmesinde emeği olan Mülkiye ve ODTÜ'deki öğretim üyelerine, bürokraside bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren idarecilerime, çalışma arkadaşlarıma, uluslararası alanda düşünce ve deneyimlerini benimle paylaşan farklı ülkelerin diplomatlarına sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	13
2. TARIM POLİTİKASI.....	15
2.1. Tarım Politikası Uygulama Araçları	15
2.2. Tarımsal Üretim.....	16
2.3. Tarım Politikaları.....	16
2.4. Tarımsal Destek Mekanizmaları.....	17
3. ULUSLARARASI TARIM POLİTİKALARI VE ETKİLERİ.....	19
3.1. Tarım Politikalarının Uluslararası Boyutu.....	19
3.2. Tarım Politikalarının Tarihsel Gelişimi	19
3.3. Tarımsal Piyasalar ve Kamu Müdahalesi	20
3.4. Çiftçiler ve Uluslararası Tarımsal Politikada Çiftçilerin Yeri	22
4. DİPLOMASİ.....	25
4.1. Uluslararası Tarımsal Diplomasi ve Etkileri	26
4.2. Büyük Ülkeler ve Tarım Politikaları/Tarım Diplomasisi.....	27
4.2.1. ABD	27
4.2.1.1. ABD Tarım Politikası Tarihi ve Gelişimi	29
4.2.1.2. Gıda Karnesi – Food Stamp.....	30
4.2.1.3. ABD ve Tarım Diplomasisi	30
4.2.2. Avrupa Birliği.....	32
4.2.2.1. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası.....	33
4.2.2.2. AB ve Tarımsal Diplomasi	36
4.2.2.3. Yeni Korumacılık.....	38
4.2.2.4. AB Tarımsal Diplomasisinde Temel Siyaset Anlayışı	40
4.2.3. Dünya Ticaret Örgütü.....	40
4.2.4. Çin	41
4.2.5. Çin ve Tarımsal Diplomasi.....	42
4.2.6. Hindistan.....	44
4.2.6.1. Hindistan ve Tarımsal Diplomasi.....	45
4.2.6.2. Gıda Güvenliği Amaçlı Kamu Alımları (Public Stock Holding Programmes – PSH).....	46
4.2.6.3. Hindistan Beslenme Kültürü	48

4.2.6.4. Manzara Desteęi.....	48
4.2.7. Rusya.....	49
4.2.7.1. Tarihsel Perspektif.....	50
4.2.7.2. Rusya ve Tarımsal Diplomasi.....	51
4.3. Orta Büyüklükte Ülkeler ve Politikaları	53
4.3.1. Brezilya	53
4.3.1.1. İyi Eğitimli Gençlere Fırsat Oluşturmak veya Oluşturamamak?	54
4.3.1.2. Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması – Brezilya Örneęi.....	55
4.3.1.3. Hangi Kesimin Diplomatısınız?	56
4.3.2. Avusturalya.....	56
4.3.3. Yeni Zelanda	58
4.3.3.1. Başka Ülke Çiftçisine Destek?	58
4.3.3.2. Kivi.....	59
4.3.3.3. Çin Pazarı	60
4.3.4. Kanada.....	60
4.3.4.1. İhracat Vergisi?	61
4.3.4.2. Kanada ABD Tarımsal Ticareti	61
4.3.5. Türkiye.....	62
4.3.5.1. Türk Tarım Diplomasisi	63
4.3.5.2. Un Ticareti	63
4.3.5.3. Suriye Meselesi ve Türk Tarımı.....	64
4.3.5.4. AB Yardım Politikası ve Sonuçları.....	65
4.3.5.5. Ukrayna – Rusya Krizi ve Tahıl Koridoru	66
4.3.5.6. Deprem ve Tarımsal İdare	67
4.3.5.7. Türkiye’nin Tarımsal Anlamda DTÖ Tecrübesi.....	68
4.4. Küçük Ancak Gelir Düzeyi Yüksek Ülkeler	69
4.4.1. İsviçre.....	69
4.4.2. Japonya.....	71
4.4.3. Güney Kore.....	73
4.4.4. Norveç	74
4.4.5. Birleşik Krallık (BK).....	76
4.5. Gelişmekte Olan Ülkeler.....	77
4.5.1. Latin Amerika Ülkeleri.....	77
4.5.1.1. Tarımsal Sahaya Hâkimiyet.....	81
4.5.1.2. Kadın Hareketleri.....	82
4.6. Afrika Ülkeleri.....	83
4.6.1. Uluslararası Teknik İşbirliğinin Kurumsal Yapılanması	86
5. TARIM DİPLOMATLARI	89
5.1. Bir Tarım Diplomatının Görev ve Sorumlulukları.....	89
5.1.1. Raporlama.....	91
5.1.1.1. Genel Raporlar – Tarım Politikaları	91
5.1.1.2. Özel Hususlara Dair Raporlar	92
5.2. Tarım Diplomasisinin Uygulama Alanları	92
5.2.1. Gıda Sağlık Sertifikaları Müzakereleri.....	92
5.2.2. Uluslararası Kuruluşlarda Yürütülen Müzakereler	93
5.2.3. Uluslararası Tarımsal Proje Tasarımı, Planlaması ve Uygulaması	94

6. ULUSLARARASI TARIMSAL REEL POLİTİK.....	95
6.1. Uluslararası Tarım Diplomasisi Neyi Müzakere Eder?	96
6.1.1. Tarım Müzakerelerinin Ahlaksız Boyutu	97
6.1.2. Müzakerelerin Çok Trajik Sonuçları	98
6.1.3. Destek Rekabetçiliği	100
6.1.4. Uluslararası Tarımsal Rekabet Hukukunun Gelişimi.....	101
7. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ VE TARIM	105
7.1. Tarihsel Arka Plan.....	105
7.2. Matematiksel Arka Plan.....	109
7.2.1. Kötü Destekler.....	109
7.2.2. İyi Destekler	110
7.2.3. Kalkınma Perspektifi.....	111
7.2.4. Ne Amaçlandı, Ne Oldu?	112
7.3. Pamuk	113
7.4. DTÖ Türk Süreci	115
7.5. Destekleri Değiştirmek Kolay Bir İş Değildir	118
7.5.1. Hindistan PSH Açmazı.....	119
7.5.2. AB Yeşil Kutu Açmazı.....	119
7.5.3. ABD Ürünler Arası Destek Aktarımı Açmazı.....	121
7.5.4. Çin Mavi Kutu Açmazı.....	121
7.6. AB Ortak Para Politikası Maastricht Kriterleri.....	121
7.7. DTÖ Kurumsal Yapısı ve Uluslararası Reel Politik	122
7.8. DTÖ Mekanizmalarına Hâkimiyet	123
7.9. Gelişmiş Ülkeler ve DTÖ Diplomasisi	124
7.10. Gelişmekte olan Ülkeler ve DTÖ Diplomasisi.....	125
7.11. DTÖ SPS Anlaşması	126
7.12. Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması.....	127
7.12.1. Brezilya/ABD Pamuk Davası.....	128
7.13. Kamu Ticari Teşekkülleri (State Trading Enterprises).....	129
8. ADİL BİR ULUSLARARASI TARIMSAL TİCARET SİSTEMİ MÜMKÜN MÜ?.....	131
8.1. Mevcut Müzakere Problematiği.....	132
8.2. Uluslararası Reel Politığın Yeniden Kurgulanması	132
8.2.1. Çiftçi Kaybı	133
8.2.2. Tüketicinin Beslenme Tercihi.....	133
8.2.3. Zarar Tazmini	134
8.2.4. Müzakerenin Mecburiyeti Hali.....	134
8.2.5. Batıya Karşı Güven Açığı (Trust-Deficit).....	135
8.2.6. Doğuya Karşı Güven Açığı	135
8.3. Formül.....	136
8.3.1. Teorik Çerçeve.....	137
9. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	139

1. GİRİŞ

Uluslararası tarımsal ticaret sistemi bugünkü haline nasıl gelmiştir? Bu süreçte oluşan etkiler, toplumların üretim, tüketim, ticaret ve siyaset mekanizmalarında hangi sonuçları doğurmuştur? Geline nokta ideal bir durumu mu temsil etmektedir yoksa büyük bir kriz öncesi sessizliği mi tecrübe etmekteyiz?

Bu sorulara dair cevaplar elbette farklı bakış açılarından farklı kesimler tarafından günümüz bilgi birikimi ile çok kolay bir şekilde verilebilir. Ancak burada bir kriz durumu varsa ve hali hazırda uluslararası tarımsal ticaret sistemi diye adlandırdığımız durum bir kriz durumunu ifade ediyorsa, burada düşünülmesi gereken, hazırlık yapılması gereken bir husus olduğu ortadadır.

Mevcut durumun kriz olup olmadığı ile ilgili olarak okuyucu bu kitap ile birlikte birçok çıkarımı kendi bakış açısı çerçevesinde yapabilir. Fakat burada, tarım diplomasisi ve tarım diplomatlığı meselesine dair kavramsal bir çerçeve sunulacaktır.

Bugün doğu ve batı arasında uluslararası tarımsal gerginlik artarak devam etmektedir. Bir tarafta sınırsızca verilen tarım destekleri ile “yapay” olarak rekabetçi hale getirilmiş ve son derece sofistike yöntemlerle gelişmekte olan ülke piyasalarında üretim, tüketim ve siyaset mekanizmalarına nüfuz eden “batı” ile diğer tarafta mevcut uluslararası sistemden pay alma hırsıyla yatırım ve tarım politikalarını derinleştirme yarışına girmiş “doğu” arasındaki tansiyon yükselmektedir.

Bu tansiyonun mutlak surette yönetilmesine ve mevcut stres yükünün azaltılması için entelektüel düzeyde uluslararası fikir, düşünce ve politika önerilerine ihtiyaç duyulduğu net şekilde ortadadır.

Tarım diplomasisi bu anlamda düşünüldüğünde konunun önemini ve hassasiyetini kavramış toplumlar açısından kurumsal olarak gelişmeye devam etmektedir ancak bu gelişme sadece ve sadece birkaç ülkenin mevcut uluslararası sistemi koruma ve kollama faaliyetlerinden başka bir şey değildir.

Bu çerçevede, gerek doğunun batı üzerindeki artan baskısının, gerekse batının mevcut yapısal sorunlarının, uluslararası tarımsal ticaret sistemini ileri götürmeyeceği net bir şekilde ortadadır. Burada ihtiyaç, mevcut sistemin ürettiği çiftçi kırılganlıkları, beslenme bozuklukları, gecekondulaşma ve mülksüzleştir-